

SERIES ALPHABETICA hujus
VOLUMINIS.

A.

De Actionum cessione. - 952.
in successoris universales. 972.
necessaria. - - 986.
Alienatione. - - 686.
A. R. P. G. I. G. - - 123.
Affecuatione. - - 668. b.

C.

De Cambiis. - - 674.
Codicillis. - - 392.
Collatione. - - 271.
Comodato. - - 538.
Conductione. - - 612.
Conditionibus. - 344.
Conubiis iure. 69. 75.
Constitutionibus P. P. - 45.
Contradibus innominatis. 650.
Cessione actionum. 952. 972.
986.
Civitatibus mutuo. 500.

D.

De Decretis. - - 45.
Delegatione. - - 910.
Deposito. - - 550.
Denunciatioe litis. 636.
Divisionibus iuris. - - 1.
Dominio. - - 123.

E.

De Errore. - 748. pag.
Eriditionibus. - 626.
Excursibus Except. 924.

F.

De Fidei. - 704.

I.

De Institutione Hereditatis. 309.
Inventario. - 412.
Integri restitutions. 808.
iuris divisionibus. - 1.
iuris conubiis. 75.
restitutionis. 428.
restitutionis. 884.
innominatis genericis. - 650.

L.

De Legitimatione. - 83.
Legitima. - - 237.
Locatione. - - 612.
Legibus. - - 17.
litis denunciatioe. - 636.

M.

De Materiam Tutela. - 98.
Metus restitutione. - 632.
Monopolis. - - 592.
Mutuo civitatis. - - 500.
Novatione. - - 896.
Optione. - - 381.

42

782

ΑΓΛΩΝ ΤΥΧΗ!
DISPUTATIO JURIDICA
PRIMA

De
POENITENTIA
IN GENERE

Auctoritate, & Permissu Includæ Facultatis Juridicæ,
in celeberrimâ Academiâ Lipsiensi

Habita

D. VI. Mensis Julij ANNO MDCCCXXXVII.

PRÆSIDE

POLYCARPO VVIRTH,
Philos. & J. U. Doct.

RESPONDENTE

M. MICHAELE VVIRTH.

LIPSIAE,

Repetita Typis BAUERIANIS
ANNO MDCCLII.

169

DISPUTATIO JURIDICA
PRIMA
THESE I

POENITENTIA IN GENERE

Auctoritate & Præsentatione
Facultatis Juridicæ

D. VI Mensis Julii Anno c. 1700 XXXVII

PRÆSIDE

POLYCARPO VVIRTH

RESPONDENTE

M. MICHAEL VVIRTH

Typis BARRIANI
Anno c. 1700

THESIS I.

Acturi de POENITENTIA (quam materiam singularem, peregrinam, & satis laboriosam in perquirendò passus ejus in corpore juris existimat Guido Papa in *tract. singul. de Pœnitent. jur.*) meritò dissertationem nostram ordimur ab eò quod in principio in omnibus disputationibus ex sententiâ Aristotelis *l. 11. Metaph. c. 5.* & Ciceronis *l. 1. de Orat. S. 54.* fieri oportet, ut quid illud sit, de quò disputatur, explanetur.

II. Ea explanatio constat interpretatione nominis, & definitione rei ipsius. In illâ primum caput occupat scrutinium significationis ex aliis unde oritur, non solum secundum affectiones vocis & proprietates Grammaticas, sed vel maximè ex inquisitione Dialecticâ causæ & rationis, cur nomen tale sit impositum isti rei, *Forsterus l. 2. Observ. c. 1.* quâ præcipuè olim valuisse Stoicos, ait Cicero *l. 1. de Offic. & polluisse Labeonem refert Gellius l. 13. Noct. Attic. c. 10.* eosq; sequi Jctos nostros ex lectione Pandectarum manifestum est.

III. Operæ ergo erit Pœnitentiæ tam Grammaticam, quam Dialecticam originationem explorare. Et illa quidem Antiquorum, quæ apud jam citatum Gellium *l. 17. Noct. Attic. c. 1.* exstat, *pœnitere* ab eò, quod est *penè* & à *penuriâ* deducendum à re nostrâ alienior est; significat enim pœnitere tunc idem quod indigere: quo sensû Apulejum in *Apolog.* juvenem neq; corpore, neq; animò, neq; formâ pœnitendum dixisse notat Scipio Gentilis in *Comm. ad d. Apol. n. 92.*

IV. Verum arbitramur, quod Glossa in *Rubr. Displ. 1. de Pœnitent.* docet, *pœnitentiæ* nomen descendere à verbo *pœnitere*. At nunquid hoc verbum ex vocibus, *pœna* & *tenere*, sit compositum, quemadmodum nonnulli *arg. c. pœnitentia 4. Displ. 3. eòd.* volunt,

an derivetur à *paná*, ut aliis (adversante licet Varrone *l. 4. de Lingu. Latin.*) placet, parùm certè interest : utrobique eadem militat ratio, quod in iis, quorum nos tædet, piget, pudet, pœna quædam esse videatur.

V. Magnoperè verò se nobis commendat Notatio Dialectica, quam Erasmo Roterodamensi tribuunt, nimirum *panitere* dici à *ponè tenendo*, quod est posterius consilium priore repudiato capessere, cui appellationes græcæ *μετανοίας, μετεμελειας*, & aliæ à Julio Polluce *l. 6. Onomast. c. 20.* collectæ respondent; quæq; ad significationem, quam in Jure civili nomen habet, nos manû quasi ducit.

VI. Etenim, quod alterum caput est interpretationis nominalis, pœnitentiam considerant plures disciplinae, unde etiam plures *σημασιαι* habet, è quibus præprimis indicanda huic nostro instituto conveniens. Proinde removemus primò significationem Theologicam, quâ tum pro dolore ex agnitione peccati, & impietatis conceptò, tum pro universâ hominis peccatoris cõversione accipitur. *Gerhardus Tom. 3. Loc. Comm. Theol. de Pœnit. c. 2.*

VII. Amandamus quoq; eam pœnitentiæ notionem, quâ Philosophia Moralis considerat, in quâ importat passionem animi, (quam aliqui virtutem appellant,) sive adfectum laudabilem, quò non sine dolore, vel tædiò vel verecundiâ emendatum cupimus, quod prius perperam egimus, cum proposito sequendi meliora. *Simplicius in Comment. ad Enchir. Epictet. c. 38.*

VIII. Insuper etiam habemus illam pœnitentiæ usurpationem, quæ apud Juris Canonici Interpretes in usu est, & inde Canonica nuncupari potest, pro externis signis respicientiæ, qualia sunt confessio publica, & satisfactio pro delictis per opera à Pœnitentiariis imposita. *c. ecce nunt. 39. c. perfecta 40. Dist. 1. c. pœnitentia 4. Dist. 3. de Pœnit. Rubr. 5. t. t. X. de Pœnit. 5. remiss. Turrocremata in Comm. ad proœm. d. Dist. 1. v. his breviter n. 31. Gregorius l. 2. Synt. Jur. Civil. c. 8. n. 1.*

IX. Propria autem & legalis Pœnitentiæ significatio est, quâ sumitur pro quâcunq; consilii, aut propositi, placitive, ex quò alicui jus vel datur, vel aufertur, immutatione, & actûs sive

nego-

negocii aut facti circa jus & justum versantis obortâ displicentiâ,
& hinc oriunda ejus correctione. arg. l. si judex 41. ff. de Minor. l. si pe-
cuniam 5. §. item si quis 2. ff. de Condict. caus. dat. caus. non secut. l. cum hic
status 32. §. pœnitentiam 3. ff. de Donat. int. vir. & uxor. Baldus in l. 1.
n. 29. C. de furt.

X. Unde pro vocabulô pœnitentiæ in legibus *συννομιμας*
positum invenitur mutatum consilium, l. quid sit 17. §. 1. ff. de adil.
edict. l. qui eâ mente 65. ff. de furt. mutata voluntas, l. si conven-
rit 18. ff. de jurisdic. l. si pœnituit 7. ff. de divor. & repud. ambulatoria
voluntas, l. cum hic status 33. §. 3. ff. de Don. int. vir. & uxor. l.
quod fraterum 4. ff. de adim. vol. transfer. legat. contraria voluntas,
priori scilicet placitô, l. 1. C. si mancip. ita fuer. alien. ut manumitt.

XI. Sic ibidem pro pœnitere legitur mutare consilium, l.
nemo 75. ff. de R. J. mutare voluntatem, l. servum 44. §. si areæ 4. ff.
de legat. 1. desistere, decedere, l. Papinianus 8. §. meminisse 14. ff. de
inoffic. testam. recedere, pr. J. de Empt. & Vendit. discedere, renuncie-
are, l. sicut 5. C. de O. & A. nuncium remittere, l. in po testate 10. ff. de
sponsal. l. profectitia 5. §. ult. ff. de jur. dot. variare. l. nonnunquam
8. ff. de Collat.

XII. Atq; hæc de interpretatione nominis Pœnitentiæ, cu-
jus substantiam, & conceptionem propriam definitio ostendit,
quæ totius exactæ & methodicæ disputationis fundamentum est,
ut inquit Everhardus in Topic. Legal. loc. à Definitione n. 4. Cùm
autem ab Auctoribus nostris nulla tradita sit, ex propriâ senti-
entiâ, & quasi in experimentum concinnatam damus sequentem:

XIII. PœNITENTIA est RETRACTATIO JU-
DICII ANIMI, IN EO, QUOD DE JURE MALÈ NO-
XIEVE ACTUM EST, AD PRISTINUM STATUM
RECUPERANDUM, AC DAMNUM VEL OMNE VEL
EX PARTE AVERTENDUM SECUNDUM LEGES
DECLARATA.

§. I.

XIV. Huic definitioni ut sua constet veritas, singula ejus
verba expendere & exponere convenit. Et generis locum obti-

inact retractatio, quæ est iterata, & ex integrò instituta tractatio e-
jus quod actum est. l. non solum 30. §. ult. ff. de Procur. l. un. C. de sen-
tent. adv. fise. lat. retract. lib. 10. junct. l. un. C. de sentent. experic. re-
citand. & l. in fraudem 45. §. quoties 8. ff. de jur. fise. Nov. 82. c. 12.

XV. Additur, *judicii animi*, eò sensù, quò retractati o erro-
ris dicitur in l. calculi 8. ff. de admin. rer. ad civit. pertin. Judicium
animi verò denotat hîc voluntatem, quæ deliberatione, destina-
tione, & certâ scientiâ, liberè & non coactè ad aliquid conficien-
dum, vel expediendum movetur. arg. l. quicquid 48. junct. l. in to-
tum 76. & ibi P. Faber. n. 24. l. pupillus 189. ff. de R. J. l. obligari 43. ff.
O. & A.

XVI. Dicitur porrò in eâdem, *in eò quod de jure malè noxi-
ève actum est*, ut cognoscatur per pœnitentiam retractari quod ac-
tum est etiam iudiciò animi, sive, ut Baldus in l. quidam 20. n. 16.
C. de jur. delib. loquitur, deliberatâ animi acceptatione ejus, quod
placuit, sed quod post aliquod tempus ἐκ δευτέρων φροντισδων dis-
plicere cepit, & aliter, imò in contrarium agere conducibilis vi-
detur.

XVII. Id confirmatur ex oppositò ejus, quod est perseve-
rantia; d. l. quicquid 48. ff. de R. J. l. donatio 3. de donat. int. vir. &
uxor. quæ cum sit ἐμμονος διὰ γενεα τῆς διαvoίας, i. e. stabilis con-
tinuatio iudicii animi, sicut ex traditis à P. Fabrò ad d. l. 48. n. 12.
colligitur; consequens est, pœnitentiam esse ἐρεθίσωσι βραχέ-
ας διαvoίας ἢ ἐκλήματ, i. e. alterationem, sive transmutatio-
nem brevis iudicii aut consilii in aliud. arg. l. qui eâ mente 61. ff. de
furt. l. 1. C. de Revoc. don.

XVIII. Unde cognoscitur *primum substantiale requisitum*
pœnitentiæ in actu in quò pœnitet, scilicet gestio ejus consultò non
temerè, spontè non coactè, destinatò non dubitanter perfecta; nam
pœnitet nisi in voluntariis rebus propriè non dicitur; Gellius l. 17.
Noct. Attic. c. 1, & id est iudiciò facere, cui nihil magis contrari-
um quàm imperus, & ignorantia; l. quicquid 48. ff. de R. J. sicut
voluntati & animo error vis, & metus, l. nihil uò. ff. de R. J. l. cum
testamentum 8. cum seq. C. de Jur. & fact. ignor.

Atq;

XIX. Atq; ideò actus impetù quòdam animi gestus, veluti cùm per ebrietatem ad eum venit, *arg. l. prospiciendum 11. §. pen. ff. de pen.* aut cùm ex lasciviâ vel levitatis insaniâ suscipitur, *arg. l. omne 6. §. qui se vulneravit 7. ff. de re milit. l. un. C. si quis Imper. maledix.* pœnitentiâ retractari non rectè dicitur. Quamvis enim hujusmodi actus aliquando rescindatur, id tamè fit, quòd propter defectum veri iudicii animi subsistere non poterit. *arg. c. unusquisq; 8. XXII. q. 4. cap. à crapulâ 14. X. de vit. & hon. cleric. junct. §. furiosus 8. cum seq. J. de Inut. stip. Borcholt. de Pact. c. 3. v. 13. Alber. Gentilis l. 3. de Nupt. c. 8.*

XX. Eòdem modò se res habet cum actù per ignorantia factò, quæ non supina, sed probabilis; nam & hæc ab observatione ejus, quod actum est, excusat, *l. 3. l. pen. §. sed facti 2. ff. de jur. & fact. ignor. l. tutor. 16. §. 1. ff. de pignor. act. l. cum sex menses, 55. ff. de adil. edict. l. heredem 17. ff. de his, que ut indign. & negocium vel impedit, atque retractari facit. l. ult. C. de jur. & fact. ignor. l. qui cum tutoribus, 9. §. qui per fallaciam 2. ff. de transact. l. etsi consensum 15. §. 1. cum l. seq. ff. de contrab. emt. Costa de Fact. scient. & ignor. inspect. §. 1. & 20.*

XXI. Sic etiam errore actum retractari, & venia ejus impetrari, *§. si quis agens 33. v. sanè sitam magna. J. de Act. l. ex emtò 11. §. si quis virginem 5. ff. de act. emt. l. calculi 8. ff. de admin. rer. ad civit. pertin. & quodvi metuvè gestum rescindi, nec ratum esse solet, l. 1. l. metum 9. §. sed quod Prætor. 3. l. si mulier 21. §. 1. cum l. seq. ff. quod met. caus. non tamen per pœnitentiâ interpositam, sed propter nullitatem ipsa principia actûs vitiantem. l. si per errorem 15. ff. de jurisdict. l. in omnibus 57. ff. de O. & A. l. si privatus 17. ff. qui & à quib. manum. Dd. ad l. in totum 76. ff. de R. J.*

XXII. Ex quò elicitur *secundum substantiale* requisitum, *constantia actûs in quò pœnitet*: idque indicant verba definitionis, *in cò quod de jure actum*. Nec enim nostræ considerationis sunt indistinctè omnes actus, qui pœnitentiæ obijciuntur, sed illi saltem qui ad jus pertinent, & ex quibus in commerciis hominum oritur, agentiq; vel datur, vel adimitur, vel

vel alteri etiam confertur, veluti infra §. 4. & in subsequēntibus
disputationibus latius docebitur.

171
XXIII. Eaqs; propter in actū, qui iure non subsistit, cujus
modi alienatio pupilli sine tutoris auctoritate, *l. obligari 9. ff. de
auctor. tutor. intercessio mulieris pro alio facta, l. 1. §. 1. l. si mulier 16.
§. 1. ff. ad SC. Vellei.* & alii quam plurimi, poenitentiae ne mo' indiget
quod enim ab initio nullum est, quoniam nihil officit, *l. 1. §. ult.
ff. quod quisq; jur. l. nec nos 4. C. de postlim. revers.* retractationem
non desiderat, *arg. l. cum magistratus 4. cum l. seq. C. quand. provos.
non est necess.*

XXIV. Et hoc consequens est tertio *substantiali* designatō
verbis, male *noxieve actum*; scilicet quoad effectum juris inde ori-
vendi, qui bonus, utilis, & proficiuus in ipso *exspectatur*. Cau-
sam quippe poenitendi praebet tum amissa quadam utilitas, ac
damnum emergens, *arg. l. 32. §. 3. ff. & l. 2. C. de don. int. vir. & u-
xor. l. nonnunquam 8. ff. de Collat.* tum indignatio ex iniquitate fa-
cti alieni concepta, *l. 2. C. de Libert. & or. liber.* tum pudor ex
propriū turpitudine & infamia obortus, *l. imperialis 23. C. de Nupt.*

XXV. Quō pertinent & illa definitionis verba, *ad pristinum
statum recuperandum, ac damnum vel omne vel ex parte avertendum,*
finem & effectum poenitentiae demonstrantia. Id enim inten-
dit poenitens, ut factum, quantum possibile, infectum fiat, & a-
ctum pro non actō habeatur; *arg. l. sequitur 4. §. item Labeo 10. ff.
de Usucap.* unde procedit recuperatio deperditae utilitatis, *arg. l.
si pecuniam 5. §. 2. ff. de Condict. caus. dat. caus. non secut. l. quem po-
nitet. 5. ff. de Cess. bonor.* & averfio damni vel omni vel aliqua sal-
tem ex parte, *arg. l. quamvis 11. ff. de in jus voc. l. 3. C. de his qui sibi
adscrib. in testam. Nov. 18. c. 5.*

IV
V
XXVI. *Quarum substantialis* requisitum verbis jam rela-
tis insinuatum est *habilitas persona poenitere volentis*, de qua mox
in §. 3. specialiora proferentur. *Quintum* verō est *declamatio re-
tractationis per signa externa* ad producendum effectum juris suffi-
cientia: *arg. l. cum hic status 32. §. sed ubi 4. ff. de Donat. int. vir. & u-
xor.* si quidem leges ea, quae foras non proferuntur, negligunt, &
iudicium in mente retentum nullā dignantur efficaciam; *arg. cap.
non*

non potest 21, de prabend. & dignit. in 6to Quintinus ad cap. intelligentia 6, X. de V. S.

XXVII. Oportet autem declarationem istam fieri secundum leges, sive legitime, i. e. iisdem modis, & illò tempore, juxta quos, & intra quod pœnitentiam exercere, leges ordinant. Etenim sicut aliàs ubiq; in jure quomodo & quando formam actûs cujusq; ingrediuntur, quâ non servatâ inutilis redditur, & nihili: arg. l. cum hi 8. S. si Prator. 17. ff. de Transact. l. si re 13. S. consequens 4. ff. de Excusat. ita & suos modos habet pœnitentia, sub quibus fieri debet, mox, sequenti §. 2. indicandos.

XXVIII. Habet quoq; tempus, cujus oportunitas attendenda, si quis effectus ex illâ expectatur; quod pro diversitate actuum diversum est. In genere definiri potest illud, in quò res vel causa adhuc est integra: §. re 12 9. S. mandatum 11. ff. de Mandat. l. ita demum 13. C. de Procur. l. 1. & ult. C. quand. lic. ab emt. reced. l. 2. ff. de rescind. vend. l. cujus bonis 9. ff. de Curat. furios. Paulus l. 2. Sentent. tit. 15. in pr.

XXIX. Integra verò dicitur res vel causa 1. quando reduci potest ad statum priorem: l. sequitur 4. S. item Labeo 10. ff. de Usucap. l. in fraudem 15. ff. de Testam. milit. l. ult. S. si verò 4. v. si putaverit C. de Episc. audient. 2. quando negocium nondum est explicatum, sive plene finitum: d. l. cujus bonis 9. ff. de Curat. furios. Nov. 4. c. 2. v. contra principales. clem. un. de Renunc. 3. antequam tertio jus quaesitum est, nec in ejus præjudicium, aut injuriam pœnitentia retractantis vergit. l. nemo 75. & ibi Dd. ff. de R. J. cap. mutare 38. & ibi Peckius còd. in 6to. junct. l. ult. ff. de pact.

§. II.

XXX. Hæc pro explicandâ definitione protulisse iam sufficiat, excipit illa juxta usitatam Disputantium methodum Diviso, & expositio specierum, quas Pœnitentia habet. Summam autem arbitramur illam, quam invenimus apud Donellum l. 14. Comment. Jur. Civ. l. c. 29. in JUDICIALEM, ET EXTRAJUDICIALEM, quæ dupliciter accipi potest.

XXXI. Primò ut de sumta ab objectò, sive actibus in quibus pœnitet: & ita Pœnitentia Judicialis est, quâ retractantur actus ad judicium sive processum pertinentes, aut propter talem coram magistratu instituti; qualis est pœnitentia Actoris, arg. l. edita 3. C. de Edend. l. ult. C. de plus petit. Rei, arg. l. de atate 11. S. ult. ff. de Interrog. Judicis, arg. l. post sententiam 9. C. de sentent. & interloc. Extrajudicialis verò, quâ revo-

B cantur

cantur actus iudicium sive processum non concernentes, nec ejus in-
tuitu gesti, qui in commerciis & aliis negociis hominum cotidie inter-
venire solent.

XXXII. Deinde ut desumpta à modis, quibus poenitentia ex præ-
scripto Legum expediri debet. Nam vel per simplicem & solam de-
clarationem voluntatis mutata, modo certa sit, & evidens, resolvere
actum male noxiève gestum permittunt, l. 32 § 3 ff. de Don. int. vir. & u-
xor. l. si quis alicui 27 §. qui mandatum 3 ff. Mand. l. si cum dotem 22. §. eò
autem 5 ff. sol. matrim. quod ut plurimum fit: vel certos actus median-
te actione (quam iudicium passim nominari Dupondii juris nove-
runt,) & sententiâ iudicis retractare jubent. l. cum te 6. C. de pact. int.
emt. & vendit. l. 1. C. de liber. caus. l. ult. C. de revoc. donat.

XXXIII. Secundum quæ, cum Donellò loc. citat. statuimus
Poenitentiam Judiciale esse retractationem actus male noxiève gesti
vel per actionem adversariò in jus vocatò (unde omnis actionis & ju-
dicii principium proficiscitur, §. ult. J. de pæn. tem. litig.) institutam. d.
ll. & l. 2. C. de Libert. & eor. liber. l. his solis 7. C. de revoc. donat. vel per
implorationem officii Iudicis faciendam: cujus exemplum præbet d.
l. 2. C. de Libert. & eor. liber.

XXXIV. *Poenitentia Extrajudicialis* autem nobis est retractatio a-
ctus sive apud magistratum, sive privatim gesti citra interventum ju-
dicii aut iudicis ullum sufficienter declarata. arg. l. 2. §. ult. C. de er-
ror. Advoc. l. de etate 11 §. ult. ff. de Interrog. l. sed si pupillus 11. §. 2. 3. 4 ff. de
Instit. ael. l. si poenituit. 7. ff. de Divort. l. uxori 22 ff. de Don. int. vir & u-
xor. Nov. 18. c. 5. quæ aliquando certas sollennitates deposcit, veluti
in Disp. seq. IV. cum de testamento sollenni agetur, apparebit.

XXXV. Porro tam Judicialis, quàm Extrajudicialis Poeniten-
tia rursus dispescitur in EXPRESSAM, atq; TACITAM. arg. l. in ipsi-
us 5. C. famil. hercisc. l. alia 8. C. de his quib. ut indign. hered. aufert. l. si quis
ita 3. §. ult. ff. de adim. vel transfer. legat. l. milites 13. §. ult. ff. de re milit. Do-
nellus l. 14. Comm. jur. Civ. c. 29. Menochius de Præsumt. l. 3. præsumt. 37. n. 10.
Gülhaufen p. 7. Arbor. Judic. c. 6. §. 58. n. 5.

XXXVI. *Poenitentia Expressa* constat verbis linguâ figuratis, aut
per scripturam prolatis; l. 1. C. de liber. caus. l. cum prostrearis 4. C. de re-
voc. donat. l. 32 §. 3 ff. de Don. int. vir. & uxor. l. Divi 13. l. libertus 29. ff. de
adim.

adim. vel transfer. legat. junct. l. non figurā 38. ff. de O. & A. quæ si vivâ voce sit, undecunq; cognita effectus suos producit; melioris tamen probationis causâ consultius est, si per testationem, i. e. in præsentia duorum testium fiat, arg. l. si filiusfam. 16. ff. de SC. Macedon. l. 2. ff. de nautic. fenor. l. qui Romæ. 122. in pr. ff. de V. O. junct. l. ubi 12. ff. de Testib.

XXXVII. Tacita Pœnitentiâ tripliciter dici potest; nam tot significationes nomen taciti habet. Primò, quæ non ex verbis ipsis, sed ex consequentiâ orationis colligitur, veluti ex translatione legati præsumitur mutatio voluntatis, & per eam ejus ademptio. l. quod si alii 7. ff. de adim. vel transfer. legat. Secundò, quæ ex rei naturâ aut influxû juris consequitur; exemplò sit, quæ præsumitur in actibus quibus vi ipsâ conditio inest. arg. l. 1. in pr. & §. ult. ff. de Condit. & demonstr. ult. in pr. ff. de legat. 2.

XXXVIII. Tertio & præcipuè Tacita Pœnitentiâ vocatur, quando mutata vel priori contraria voluntas signis & factis declaratur: quæ admodum varia sunt, & multiplicia: pauca vice exempli referemus. In donatione inter conjuges tacitè pœnituisse Donatorem, intelligitur ex qualicunq; rei donatæ alienatione, l. si maritus 12. C. de Don. int. vir. & uxor. item pignoris datione, l. 32. §. 4. ff. cod. nec non ex divortio. d. l. 32. §. si divortium 10. ff. eod.

XXXIX. Sic colligitur pœnitentiâ ex inductione, & cancellatione scripturæ, l. nihil 17. ff. de adim. vel transfer. legat. ex inimicitia capitali obortâ, l. si quis ira 3. §. ult. eod. l. si inimicitie 9. ff. de his quæ ut indign. aufer. ex lini & signorum incisione, l. pen. C. de Testam. ex combustione instrumentorum, l. si apud 2. C. de revoc. donat. ex intermissione actionis captæ, l. alia 8. C. de his quib. ut indign. hered. aufer. ex restitutione fugitivi, l. 1. §. 1. ff. de fugitiv. ex reditu desertoris &c. l. milites 13. §. ult. ff. de re milit.

§. III.

XL. Descriptis ita pœnitentiæ speciebus, videamus nunc, quæ persona habiles sint ad pœnitendum. Et existimamus habilitatem illarum in tribus consistere: 1. ut judicium animi habeant, nec propter ejus naturalem defectum, aut à lege præsumtam insufficientiam ab actibus juris liberè suscipiendis, & expediendis prohibeantur: 2. ut quæ egerint sponte suâ egerint: 3. ut id in quò pœnitet fuerit actus

B 2 solius

folius pœnitentis, non alterius simul, ut ipse, qui egit damnum, ex actû gestô proveniens agnoscat, non alius. Hęc enim requisita definitio pœnitentię in ambitu suo continet.

XLII. Quamobrem propter defectum primi requisiti pœnitere nequeunt *infantes, & infantia proximi*; quia hujusmodi ætatis pueri nullum intellectuam habent; §. *pupillus 9 ff. de inutil. stipul. Theophilus in paraphr. ibid.* proinde nec agendi aliquid de jure facultatem. In his tamen casibus, in quibus patres vel tutores nomine eorum tale quid agere permittuntur, *l. si infanti 18. C. de jur. delib. l. 1. §. 2. ff. de admin. & peric. int.* quin etiam eos pœnitere possit, si lex non obstat, rationem habet.

XLIII. Eadem est hęc parsu conditio *furiis*, cujus nulla voluntas, *l. qui servum 47. ff. de A. vel O. H. nulla actûs constantia, l. 1. §. furiosum 12. ff. de O. & A. l. si à reo 70. §. pen. ff. de fidejuss. & qui habetur in ipsô loco dormientis, absentis, atq; in viti; l. 2. §. furiosus 3. ff. de jur. codicill. l. in eod 45. §. deinde 5. ff. de rit. nupt. l. ubi 124. §. 1. ff. de R. J. itaq; pro ipsô curatori ejus, sicut agere, sic quoque pœnitere licet, ubi lex impedimento non est. *arg. l. consilio 7. ff. de Curat. furios. junct. l. si pater 3. C. eod.**

XLIII. Similiter nec prodigo, sed ipsius Curatori facultatem pœnitendi exercere permittimus; siquidem & ille quoad bona furiosum exitum facit, *l. his qui 12. §. ult. ff. de Tutor. & Curat. dat. & furiosi instar habet. l. is cui bonis 6. ff. de V. O. l. furiosi 4. ff. de R. J.* Quod etiam intelligendum est de omnibus, qui rebus suis superesse non possunt, & propterea in curâ aliorum vivunt, §. *sed & mente captis 4. J. de Curat. d. l. 12. ff. de Tutor. & Curat. dat. l. 2. ff. junct. l. si pater 3. C. de Curat. furios.*

XLIV. Pari gradû cum his venit meretrix, si admittimus, quod Accursius in *l. & mulieri 15. ff. eod.* & Cujacius in *Comm. ad Paul. l. 3. sentent. tit. 4. §. 6.* adserunt, mulierem luxuriosam, cui bonis & factiõni testamenti interdicitur, significare meretricem. Verùm melior videtur sententia Fornerii, *l. 2. selection. c. 5.* qui loca jam notata accipienda esse, docet de muliere, quæ sicut Quartilla & Tryphæna Petroniana nepotiationi indulget, & petulanter, sumtuosè, atq; prodigè vivit, cum honestam esse oporteret: maxime, quia meretrices quoq; testamenti factiõnem habuisse claret ex historiâ Fecenniæ Hispalæ meretricis apud Livium *l. 39. c. 9.*

[Acce-

XLV. Accedamus jam ad pupillos pubertati proximos, & quæ rem, quam agunt, intelligunt. Horum actus, ex quibus ipsi aliis devinciuntur ubiq; ferè gentium legibus infirmantur, & jure quidem civili adeò, ut ex illis nec naturalis obligatio nascatur: *l. quod pupillus 41. ff. de Condi&f. indeb. l. Julianus 13. S. si quis à pupillos 29. ff. de Act. emt. l. pupillus 59. ff. de O. & A. nisi Tutoris auctoritas intervenerit 3pr. J. de Auct. Tutor. l. more 8. ff. de A. vel O. H. vel locupletior inde factus sit. l. naturaliter 13. S. 1. de ff. Condi&f. indeb. l. pupillus 5. ff. de Auct. tutor. Cujacius in l. si pupillus 59. ff. de V. O. Vultejus Discept. Scholast. c. 16.*

XLVI. Ex quò inferimus, si pupillus sine tutore auctore egit, quod ipsi detrimentum adfert, vel malè cecidit, non opus ei esse pœnitentiæ; per ea, quæ dicta sunt supra §. 1. th. 24. sin autem actus cum auctoritate tutoris gestus pœnitentiæ indiget, absq; tutoris auctoritate interveniente illam legitimè declarari non posse; siquidem naturæ cõvenit, unũquodq; dissolvi eò modò, quò est colligatum. *l. nihil 35. ff. de R. J.*

XLVII. In delictis tamen, & causà doli commissi ex jam recentis personis sine adfite jure optimò pœnitere potest, quæ ad pœnitentiã firmiter obligantur; nimirum pupillos doli capaces, *l. sed & si 5. S. 2. v. quod si impubes ff. ad L. Aquil. l. impuberem 23. ff. de furt. furiosos, qui intervalla sanæ mentis habent, l. Divus 14. ff. de Offic. Præs. l. apud Celsum 4. S. de dolo 26. ff. de dol. mal. & met. except. dementes quoq;, & magis prodigos, arg. l. pen. ff. de incend. ruin. naufrag. Vazquius de success. resolut. l. 1. §. 3. m. 40. Clarus l. 5. sentent. §. fin. qu. 60.*

XLVIII. Sed quid de Minore XXV. annis statuendum? Distinguimus inter eum, qui curatore caret, & eum, qui curatorem habet. Priorem pœnitere posse indubium: nulla enim in agendo inter eum & majorem est differentia: arg. *l. obligari 43. ff. de O. & A. & adjuvanda talium pœnitentiã introducã sunt restitutiones in integrum, per quas judicialitèr pœnitet in actibus & causis, in quibus majorum pœnitentiã est frustranea. l. si curatorem 3. C. de in int. restit. l. un. C. si in Commun. ead. caus. & titulis pluribus sequentibus.*

XLIX. At circa pœnitentiã posterioris distinguendum inter actus: nam ubi absq; auctoritate curatoris ille non subsistere potuit, *l. 3. C. de in integr. restit. Lyelama l. 7. Membran. ecl. 15. Forsterus de pact. c. 5. evidens est, absq; eadẽ nec valere posse minoris pœnitentiã, arg. l. ferè 153. ff. de R. J. ubi verò auctoritas necessaria non est ad*

firmitatem actus, veluti in matrimonio, *l. sciendum 20. ff. de rit. nupt. & restitutione fideicommissi, l. 1. §. fuit 3. ff. ad SC. Trebell.* ibi nec ad poenitentiam, *arg. l. prout §. 0. ff. de solut.*

L. Atq; hæc distinctiones vigent in actibus, qui fiunt extra iudicium. Ast in actibus, qui eorum magistratū geruntur, si poenitentia in illis locus datur, curatorem adhiberi oportet, ut rata sit minoris poenitentia: quoniam sine eō personam in iudiciō standi non habet, *§. introit 2. §. de Curat. l. 2. C. qui legit. person. stand. in jud. hab. l. in universis u. C. qui tutor. vel curat. dar. poss.*

LI. Minoribus sociamus mulieres, quas imbecillitate sexus, consilii inopiā, & rerum civilium ignorantia laborare prudentes docent, *l. 2. §. verba 2. ff. ad SC. Vellejan. l. regula 9. ff. de jur. & fact. ignor.* Eaq; propter moribus apud nos receptum, & constitutione D. Augusti Electoris Saxonie sancitum, *p. 2. c. 15.* ut quæ mulier non solum in iudiciō, sed etiam extra illud (quod iure Saxonico communi dubium erat, teste Rosā in not. ad Moller. ad d. const. n. 2.) egit, non valeant, nisi adhibita sit auctoritas curatoris, exceptis certis casibus ibi nominatis.

LII. Cum quibus concordat Jus Civile antiquum, (Justiniano dispar) eodem enim etiam fœminis puberibus tutor perpetuus, similis curatori minoris, dabatur, qui quidem earum negocia non administrabat, sed auctoritatem solum interponebat in iudiciis, obligationibus, gestione negotiorum civilium, confectioe testamenti, manumissione, & alienatione mancipiorum. *Ulpianus in fragm. Inst. tit. 2. §. 11. 12. tit. 11. in pr. §. 24. & pen. tit. 20. §. pen. Cicero in Orat. pro Mur. en. Livius l. 34. c. 2. & 7. & l. 39. c. 9. Plutarchus in Num. c. 9. Apuleius in Apolog.*

LIII. Porro propter defectum secundi requisiti poenitentia non indulgetur filijsfam. & servis in illis actibus, & negociis, quæ iussu patris domive susceperunt: quoniam velle non creditur, qui obsequitur imperio patris vel domini; *l. velle 4. ff. de R. J. imperio autem & iussui vis quodammodo subest, l. qui in aliena 6. §. ult. ff. de A. vel O. H. quæ omnem actionem invitam reddit, & involuntariam. Aristoteles l. 5. Ethic. Nicomach. c. 10. Mantica l. 1. de conject. ultim. volunt. tit. 3.*

LIV. Eadem causa est eorum, quos officium mandata superiorum exequi cogit, non libera voluntas impellit: *arg. l. atquin. 19. §. si libero 2. ff. de negot. gest. l. non videntur 167. ff. de R. J. necessitas quippe*

obsequii excusat, etiam in actû, qui legibus prohibetur, & punietur. l. liber homo 37. ff. ad L. Aquil. l. Senatus 5. ff. ad L. Cornel. de fals. l. is damnnum 169. ff. de R. J. Grotius l. 2. de jur. bell. c. 26. §. 4. quod tamen fallit in atrocioribus, nefariis, ac naturaliter turpibus delictis, ubi (verbis Plinii l. 3. ep. 9.) ministerium crimen est. l. servus 20. ff. de O. & A. l. ad ea 157. ff. de R. J. Farinacius prax. crimin. qu. 97.

LV. Tertii requisiti defectus conspicitur in his, qui pœnitere volunt in conventionibus, quas cum aliis celebrarunt: quia nam illæ non unius, sed duorum pluriumve in idem placitum consensu constant. l. 1. §. 2. ff. de pact. non nisi omnium partium mutatâ contrariâq; voluntate retrò agi, & resolvi possunt. l. juris gentium 7. §. quinimo 5. cum seq. l. ab emtione 58. ff. de pact. l. pacta conventa 72. in pr. ff. de contrab. emt. l. emtio 3. ff. de rescind. vend. l. 2. C. quando. lic. ab emt. disced.

III

LVI. Ex quartò autem requisito sequitur jus pœnitendi personam primam non egredi, nec ad heredes & successores transire: l. si quis 3. ff. de serv. export. l. cum hic status 32. §. 3. ff. de Don. int. vir. & uxor. l. ult. C. de revoc. donat. utpote quod voluntatis est, d. l. 32. §. 3. eod. qua morte cessat, & extingvitur, sed non revocatur. l. locatio 4. ff. locat. cond. l. ult. ff. qui sin. manum. ad libert. perven. cap. si gentiosè de Rescript. in 6to. Fanurius de Moment. c. 8. n. 1. & 3.

IV

LVII. Si tamen manifestè constiterit, defunctum habuisse animum pœnitendi, & antequam illum ritè declarare potuerit, fatis præventum decessisse, & heres illud probaverit, tunc ipsi licentia datur, pœnitentiam defuncti exequendi, & legitimè consummandi. d. l. 32. §. 4. ff. de Donat. int. vir. & uxor. d. l. ult. C. de revoc. donat. Tapia in l. ult. ff. de Constit. Princip. p. 2. c. 18. n. 22.

Fab. 1°

LVIII. Nonnunquam verò jus pœnitendi non dependet tantùm à voluntate personæ; sed venit ex ipsâ naturâ actûs, in quò pœnitet, exemplò sunt contractus innominati, de quorum naturâ est pœnitentia. l. ult. ff. de Condict. caus. dat. caus. non sec. & tunc jus pœnitendi non intercedit cum personâ primâ, sed transit in heredem: l. 1. C. de rer. permut. utpote succedentem in omne jus defuncti, l. heres 37. ff. de A. vel O. H. & qui non debet deterioris conditionis esse. l. dolia 76. §. 2. ff. de contrab. emt. l. heredem 59. ff. de R. J.

§. IV.

§. IV.

LIX. Hucusq; de habitate personarum pœnitentium: restat in hac generali διακρίσει consideratio objecti sive actuum, in quibus pœnitere permittitur, vel nō, nimirum, ut supra *th. 23.* dictum, illorum qui ad jus pertinent, & ex quibus jus oritur. Horum alii fiunt in iudicio, alii extra illud; posteriorum alii sunt liciti, & permitti, alii illiciti & vetiti; ex illis rursus alii vocantur ultimæ voluntates, alii actus intervivos, qui vel unius solius *περὶ γυα*, vel plurium.

LX. Hinc actus, in quibus pœnitentiæ vim specialiter in subsequentibus Disputationibus deducturi sumus, in quinq; classes distribuimus; & primæ classis nominamus *Facta*, ejusmodi scilicet actus quos quis sibi soli facit extra iudicium, ex quō vel sibi vel alteri jus aliquod datur, vel aufertur, *arg. l. verbum 218. ff. de V. S. l. factum 155. ff. de R. 7.*

LXI. Secundæ appellamus *Conventiones*, quâ voce designantur omnes actus, in quibus, qui inter se agunt, negotiū contrahendi, & transigendi causâ conveniunt, sive ambæ partes ex illâ obligantur, sive tantum alterutra: est enim nomen generale, *l. 1. §. conventionis 3. ff. de pact. l. in omnibus 55. ff. de O. & A.*

LXII. Tertiæ sunt ultimæ voluntates quæcunq; in quibus aliquis de rebus suis post mortem suam disponit, *l. 1. ff. qui testam. fac. poss. l. ult. C. de Testam. l. fin. §. ult. C. de Codicill. Mantical. 1. de Conject. ult. vol. tit. 4. n. 10.* Quartæ verō maleficia & κακῆργήματα, quælibet, *l. 1. §. 2. ff. de LL. l. 1. ff. si fam. furt. sec. dic. Gregorius l. 50. Syntagm. Jur. Civil. c. 1. n. 5.*

LXIII. Denique in quintam & ultimam collocamus iudicium, per quod vocabulum hîc intelligimus omnes actus, qui coram magistratū, & eō qui iuris dicendi potestatem vel ex mandatō ejus, aut delegatione, aut ex voluntate partium habet à litigantibus, aut ipsōmet instituuntur, & exercentur, prout supra significatum §. 2. *th. 31.* Et tantum hâc vice,

ΔΟΞΑ ΘΕΩ.

00 A 6343

ULB Halle

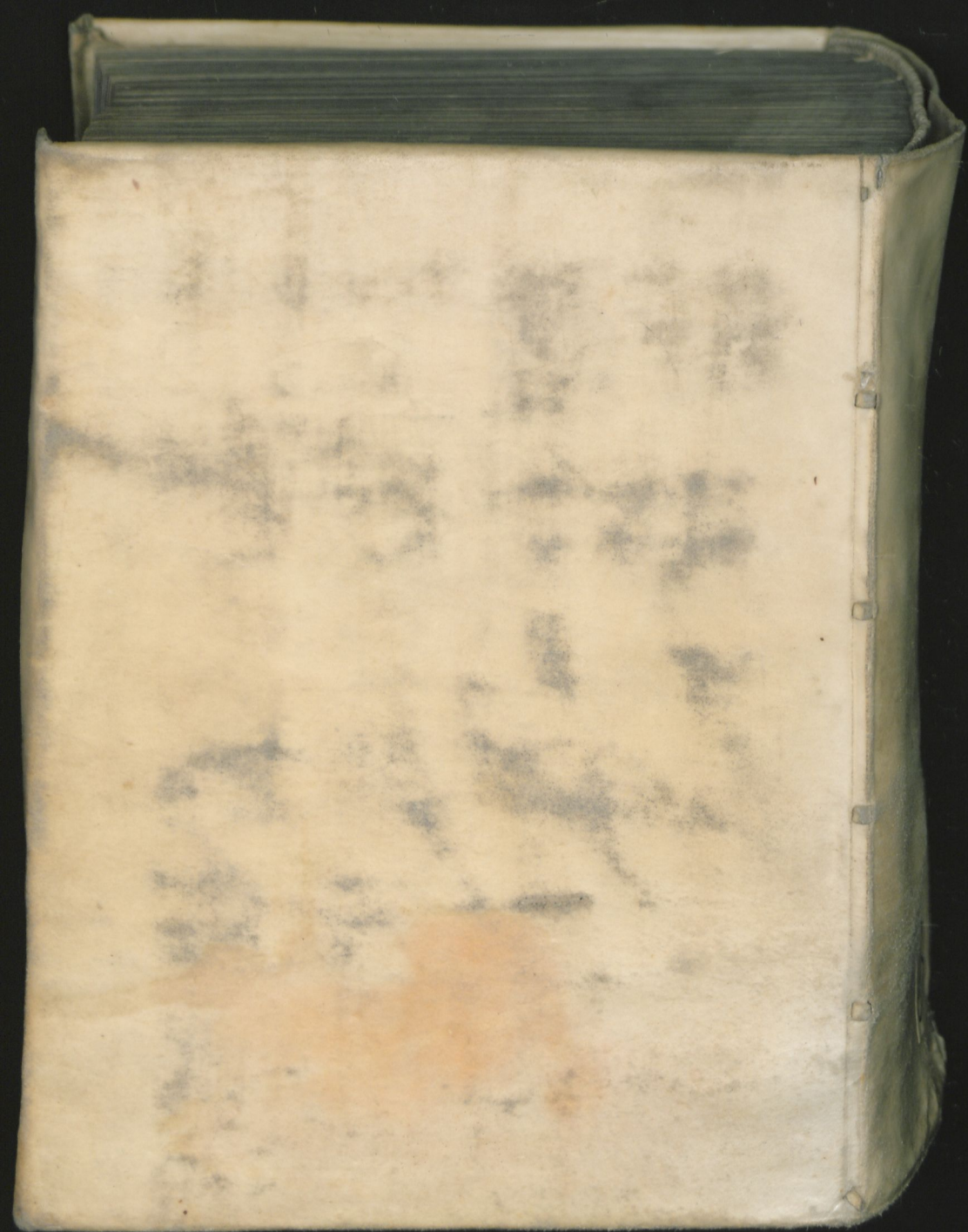
002 928 566

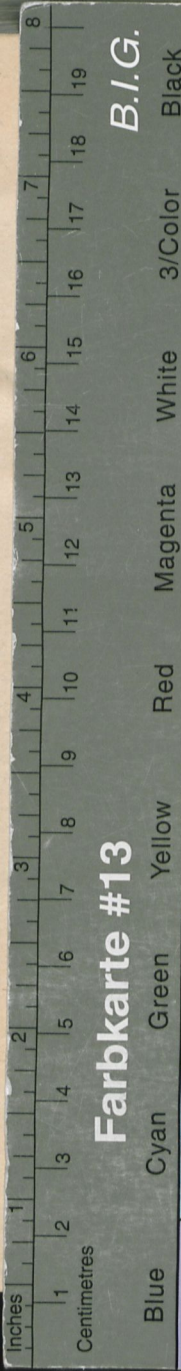
3

1. Rine ✓ VD 17

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

782

12
TXXH!
O JURIDICA
YMA

SENTENTIA NERE

cluta Facultatis Juridicæ,
ademiâ Lipsiensi

NO clb Ioc XXXVII.

SIDE

O VVIRTH,
U. Doct.

DENTE

LE VVIRTH.

IE,
AUERIANIS
Ioc LII.

